

EMPOWERING CARE -PROJEKTIN POLIITTISET SUOSITUKSET HUOSTAAN OTETTUIEN JA LASTENSUOJELUYKSIKÖISSÄ ASUVIEN TYTTÖJEN VOIMAANNUTTAMISESTA ERI PUOLILLA EU:TA

Empowering Care on eurooppalainen projekti, jonka tavoitteena on lisätä tietoisuutta lastensuojeluyksiköissä asuvien ja viranomaisten lakisääteisen vastuun piiriin kuuluvien 14–18-vuotiaiden tyttöjen kokeman väkivallan ja hyväksikäytön yleisyydestä ja erityispiirteistä viidessä EU:n jäsenvaltiossa (Bulgariassa, Espanjassa, Italiassa, Kyproksella, ja Suomessa). Lisäksi projektin tavoitteena on voimaannuttaa alaikäiset lastensuojeluyksiköissä asuvat tytöt puolustautumaan ja suojelemaan sekä itseään että vertaisiaan väkivallalta.

Empowering Care -projektin poliittiset suositukset ovat tulosta kumppaneiden yhteistyöstä kuluneen kahden vuoden aikana. Tämän asiakirjan avulla Empowering Care -projekti ja sen parissa kumppaneina toimivat maat pyrkivät saamaan lastensuojeluyksiköissä asuvien alaikäisten tyttöjen asian ja väkivaltakokemukset sekä Euroopan että kansallisen tason poliittisille agendoille. Suositusten tavoitteena on lisätä päätöksentekijöiden ja virkamiesten tietoisuutta lastensuojeluyksiköihin sijoitettujen tyttöjen kokemasta väkivallasta ja asian vakavuudesta. Näin ollen suositukset pyrkivät kannustamaan heitä ottamaan käsiteltäväksi tämän sosiaalisen ongelman, johon on toistaiseksi puututtu riittämättömästi, ja tarjoamaan heille asianmukaiset toimintalinjat.

SUOSITUKSET SUKUPUOLINÄKÖKULMAN OTTAMISEKSI LASTEN (TYTTÖJEN JA POIKIEN) OIKEUKSIA KOSKEVAAN LAINSÄÄDÄNTÖÖN JA POLITIIKKAAN

Ottaen huomioon, että

A. Lapset ovat ihmisiä, joilla on sukupuoli, ja että tytöillä on omat erityiset kokemuksensa ja tarpeensa

B. Euroopan lapsen oikeuksia koskevat politiikat lähestyvät asiaa sukupuolineutraalista näkökulmasta. Vaikka lapsen oikeudet otetaan huomioon Euroopan erilaisissa politiikoissa ja ohjelmissa, niissä käytetään neutraalia termiä "lapset", joka vahvistaa tyttöjen näkymättömyyttä sekä heidän kohtaamiaan erityisiä huolenaiheita, joita ovat muun muassa sukupuoleen perustuva syrjintä ja stereotyyppit, kohonnut riski joutua seksuaalisen tai työvoiman hyväksikäytön kohteeksi tai ihmiskaupan ja väkivallan uhriksi.

C. Euroopan unionissa oikeus lapsen edun suojelemiseen ja kunnioittamiseen sekä tämän periaatteen edistämiseen mainitaan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, joka sai saman oikeudellisen aseman kuin EU:n sopimukset Lissabonin sopimuksen astuessa voimaan joulukuussa 2009. Peruskirjassa käytetään kaikkialla neutraalia termiä "lapsi", jolloin viittaus sukupuoleen on minimaalinen. Peruskirjan englanninkielisessä versiossa asianomaisen artiklan 3 kohdassa käytetään ilmausta "his or her": "jokaisella lapsella on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa ('his or her parents') säännöllisesti, jollei se ole lapsen edun ('his or her interest') vastaista." Tyttölapsiin ei kuitenkaan viitata suoraan.

D. Vuoden 2004 jälkeen EU-tasolla ei ole annettu tyttölasten oikeuksia koskevaa lainsäädäntöä. Muita aloitteita, toimenpiteitä ja asiakirjoja lapsen oikeuksista on kuitenkin syntynyt. Useimmissa tapauksissa niissä ei kuitenkaan oteta huomioon sukupuolinäkökulmaa, huolimatta siitä, että niissä käsitellään vahvasti tyttölapsen oikeuksiin liittyviä asioita, kuten väkivaltaa, seksuaalista hyväksikäyttöä ja lapsipornografiaa tai internetin ja muun viestintäteknologian käyttöä.

E. Euroopan lapsen oikeuksia koskevassa strategiassa vuodelta 2006 käsitellään eurooppalaisten lasten tilannetta mutta ilman sukupuolisensitiivistä näkökulmaa. Käsiteltäviä asioita ovat muun muassa naisten sukupuolielinten silpominen, pakottaminen seksuaaliseen kanssakäymiseen, pakkoavioliitot ja HIV-tartunnat mutta kiinnittämättä huomiota ilmiöiden sukupuolisiin ominaispiirteisiin.

F. Vuonna 2008 Slovenian hoitaessa Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajuutta analysoitiin ja kehitettiin Euroopan kaikkien aikojen ensimmäiset tyttölapsia koskevat mittarit. Mittarit kattavat kolme aluetta: a) seksuaali- ja lisääntymisterveys sukupuoli- ja ihmssuhdekasvatuksen pohjalta tarkasteltuina, b) media sekä kulttuurilliset asenteet ja käytännöt kehonkuvan kautta tarkasteltuina ja c) oppimistulokset matematiikassa ja luonnontieteissä.

G. Euroopan yhteisön tiedonanto "EU:n lapsen oikeuksia koskeva toimintasuunnitelma" (2011) on viimeisimpiä EU:n laatimia asiakirjoja aiheesta. Siinä EU vahvistaa ajatuksen, että lapsen oikeuksien edistäminen ja suojeleminen on yksi EU:n tavoitteista. Siinä todetaan myös, että nyt on aika ottaa lapsen oikeuksissa seuraava askel ja alkaa soveltaa politiikan tavoitteita käytäntöön. Tiedonannollaan Euroopan yhteisö pyrkii vahvistamaan entisestään kaikkien EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden sitoutumista lapsen oikeuksien edistämiseen, suojelemaan ja toteuttamiseen kaikissa olennaisissa EU:n politiikoissa sekä konkreettisten tulosten aikaansaamiseen. Toimintasuunnitelmassa keskitytään lukuisiin konkreettisiin toimenpiteisiin, joista yksi on lapsiin kohdistuvan väkivallan torjunta. Mutta tästäkin asiakirjasta puuttuu sukupuolinäkökulma, siinä käytetään sukupuolineutraalia lähestymistapaa, eikä viittauksia tytönlapsen erityistilanteeseen väkivaltaa kohdatessa oteta huomioon.

Empowering Care -projekti

1. Tunnustaa tarpeen sisällyttää sukupuolta koskeva analyysi ja sukupuolinäkökulma EU:n kaikkiin oikeudellisiin asiakirjoihin, politiikkoihin, ohjelmiin ja toimenpiteisiin lapsen oikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi.
2. Vetoaa Euroopan unionin toimielimiin, jotta nämä kehittäisivät ja toteuttaisivat erityisiä hankkeita ja ohjelmia tyttölasten tarpeisiin puuttumiseksi, erityisesti erilaisten väkivallan muotojen uhrien ja lastensuojeluyksiköissä asuvien tilanteen korjaamiseksi.
3. Vetoaa Euroopan unionin neuvostoon, jotta tämä seuraisi vuonna 2008 Slovenian puheenjohtajuuskaudella laadittujen tyttölapsia koskevien mittareiden käyttöä.
4. Vetoaa kansallisiin hallituksiin, jotta nämä sisällyttäisivät sukupuolta koskevan analyysin ja sukupuolinäkökulman kaikkiin oikeudellisiin asiakirjoihin, politiikkoihin, ohjelmiin ja toimenpiteisiin lapsen oikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi.

SUOSITUKSET VÄKIVALLAN KIERTEEN KATKAISEMISEKSI: TYTTÖJEN VOIMAANNUTTAMINEN

Ottaen huomioon, että

H. Empowering Care -projektin yhteydessä tehty tutkimus vahvistaa muiden tutkimusten (UNICEF (2008) From Invisible to Indivisible - Promoting and Protecting the Right of the Girl Child to be Free of Violence; YK:n pääsihteeri (2006) Study on Violence against Children) tulokset, joiden mukaan valtaosa laitoshoidossa elävistä tytöistä on kokenut väkivaltaa ja hyväksikäyttöä eri muodoissaan ennen pääsyään hoitolaitoksiin. Koettu väkivalta ja hyväksikäyttö vahingoittavat vakavasti tyttöjen hyvinvointia ja itseluottamusta.

I. Useimmissa tapauksissa väkivaltaa oli tehnyt perheenjäsen tai muu heidän tuntemansa henkilö. Nimenomaan se tosiasia, että tekijä oli heille tuttu henkilö, lisäsi tyttöjen kokemaa hämmennystä, sekavuutta ja ahdistusta. Väkivaltatapahtumien aikana tytöt tunsivat olonsa sekaviksi, yksinäisiksi ja surullisiksi ja olivat häpeissään. Useimmat heistä eivät tieneet, mitä tehdä ja mistä etsiä apua.

J. Kaikki tytöt toivoivat tietenkin, etteivät olisi kokeneet elämässään väkivaltaa. Useimmat heistä kuitenkin vakuuttivat, että kovat koettelemukset olivat vahvistaneet heitä ja antaneet heille eväät selviytyä mistä tahansa myöhemmin elämässään kohtaamasta esteestä. Jopa emotionaalinen hauraus, jota useimmat tytöt tunsivat, oli johtanut kaikkien kohdalla sinnikkyyttä kasvattavien strategioiden luomiseen, mikä auttoi heitä selviytymään ja aloittamaan uuden elämän.

K. Samanaikaisesti perinteisten sukupuoliroolien ja patriarkaalisten arvojen on havaittu olevan kokonaisvaltaisesti tyttöjen elämässä. UNICEFin mukaan perinteisten sukupuoliuskomusten ja tulevien lähisuhdeväkivaltakokemusten välillä on yhteys. Naisiin kohdistuva väkivalta on jatkumo, joka ulottuu yli naisen koko elämänkaaren, ja väkivalta tyttölasta kohtaan on pohjimmiltaan yhteydessä samoihin sukupuolisen syrjinnän normeihin ja käytäntöihin, jotka aiheuttavat väkivaltaa naisia kohtaan (UNICEF (2008) From Invisible to Indivisible, Promoting and Protecting the Right of the Girl Child to be Free of Violence).

L. Alaikäiset tytöt, jotka ovat kriittisessä seksuaalisen ja tunne-elämän kehityksen vaiheessa, ovat suuremmissa vaarassa joutua väkivallan värittämiin läheisiin ihmissuhteisiin. Itse asiassa se on yksi tutkimuksen päätuloksista. Useimmissa tapauksissa Empowering Care -projektin tutkimukseen osallistuneet tytöt elivät epäterveissä läheisissä ihmissuhteissa. Suhteet ovat tytöille keino saada rakkautta ja hellyyttä, keino korvata perheen sisällä ollut puute. Useimmissa tapauksissa suhteet perustuivat kuitenkin valtaan, omistamiseen ja muuhun tuhoisaan dynamiikkaan.

Empowering Care -projekti

5. Vetoaa kansallisiin hallituksiin, jotta nämä kehittäisivät ja järjestäisivät erityisiä sukupuoleen perustuvia tukipalveluja väkivaltatilanteissa oleville tytöille. Lisäksi niiden on pyrittävä varmistamaan, että sekä ammattilaisilla että lapsilla itsellään on asianmukaista tietoa palveluista.

6. Vetoaa kansallisiin hallituksiin, jotta nämä suunnittelisivat ja toteuttaisivat kampanjoita tietoisuuden ja sukupuolisen sensitiivisyyden lisäämiseksi poikiin ja tyttöihin kohdistuvasta väkivallasta.

7. Vetoaa sen puolesta, että suunniteltaisiin ja toteutettaisiin erityisiä sukupuolen mukaan räätälöityjä voimaannuttamisohjelmia lastensuojeluyksiköissä asuville tytöille. Hallitusten huostaanotettuja tyttöjä koskeva holhousvelvollisuus merkitsee, että hallitusten tulee tarjota tytöille teknistä ja koulutuksellista tukea. Tämän tulisi sisältää sukupuolisen sensitiivistä emotionaalista kykyä kehittävää koulutusta ja väkivallan

ehkäisyä. Mikäli tähän alueeseen ei kiinnitetä huomiota, sillä voi olla vakavia seurauksia, sillä se voi johtaa tyttöjen riittämättömään suojeluun.

Ohjelmien tulee pyrkiä voimaannuttamaan huostaanotettuja tyttöjä puolustautumaan ja suojelemaan sekä itseään että vertaisiaan väkivallalta ja edistämään tasa-arvoisten intiimien parisuhteiden muodostumista. Ohjelmien tulisi edistää lastensuojeluyksiköissä elävien tyttöjen emotionaalisten kykyjen kehitysprosessia ja henkilökohtaista voimaantumista. Lisäksi ohjelmien tulisi lisätä tyttöjen tietoisuutta oikeuksistaan, jotka varmistavat heidän turvallisuutensa, kehityksensä ja yleisen hyvinvointinsa, jolloin yleisenä päämääränä on itseluottamus ja itsemääräämisoikeuden havaitseminen omiin tavoitteisiin pyrkimiseksi ja elämän odotusten täyttämiseksi.

8. Vetoaa lastensuojeluyksiköihin, jotta nämä edistäisivät palveluksessaan toimivien ammattilaisten koulutusta. Lain mukaan viranomaisilla on vastuu alaikäisistä tytöistä, joten tytöillä on oikeus asianmukaiseen suojeluun. Laitosten henkilöstöllä on kuitenkin usein riittämättömät tiedot väkivaltaa ja sukupuolta koskevista asioista sekä tyttöjä koskevia ennakkoluuloja ja stereotypioita. Yksi projektin tuloksista kuitenkin on, että kyseisissä laitoksissa työskentelevät ammattilaiset ovat erittäin kiinnostuneita kehittämään valmiuttaan toimia tällaisissa tilanteissa.

LISÄTIETOJA PROJEKTISTA

Projektiin osallistuivat SURT, Women's Foundation (Katalonia) koordinoivana organisaationa sekä Tampep Association (Italia), Nais- ja sukupuolentutkimus, Oulun yliopisto (Suomi), Animus Association Foundation (Bulgaria) ja Mediterranean Institute of Gender Studies (Kypros) yhteistyökumppaneina. Lisäksi (Kataloniassa) General Direction for the Attention to Childhood and Adolescence, Katalonian hallitus ja Catalan Women's Institute osallistuivat liitännäisjäseninä.

Lisätietoja: www.empoweringcare.eu